

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Juli 1995 - 17e Jaargang, nr. 66

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	Magnoliaaan 7	7313 EV Apeldoorn	055 - 55 32 67
-------------------	---------------	-------------------	----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	-----------------

Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	-----------------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	05252 - 13 61
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646 - 1 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	01747 - 8 21 83

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in oktober 1995.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 september 1995.

ISSN 1382-8207

Op 4 mei, de dag van de nationale herdenking van de gevallen, was er voor ons Engelandvaarders een sobere indrukwekkende plechtigheid bij het Engelandspielmonument in Den Haag, bij het drieluik in Loenen en bij het Nationale Monument op de Dam. Het was duidelijk dat velen, van alle generaties, er behoefte aan hebben deze herdenking in ere te houden.

De 5e mei, 50 jaar na het einde van de oorlog, werd de bevrijding nationaal gevierd. De ontvangst van de duizenden hierheen gekomen Canadezen was overweldigend. De euforie van de bevrijding van toen maakte zich weer meester van de generatie van toen, maar ook van de volgende generaties. De neuzen stonden weer allemaal dezelfde kant op en het enthousiasme was groter dan ooit.

Elders in deze Schakel vindt u een gedetailleerd verslag van de herdenkingen van de hand van Freddy Beukers. Ik beperk mij tot het constateren dat het in de toekomst praktisch onmogelijk zal zijn op zo'n schaal met de bevrijders van toen zo'n feest te vieren. De behoefte om ons te bezinnen op die toen veroverde vrijheid zal zeker blijven bestaan.

Voor zeer velen was de aanwezigheid van Z.K.H. Prins Bernhard het hoogtepunt van alle festiviteiten. Dat hij er weer voldoende bovenop was gekrabbeld om naar Wageningen te komen, na in zo'n ongelooflijk diep dal te hebben verkeerd, was de grootste bevrijding, die niet genoeg kon worden gewaardeerd. Wij wensen onze Beschermheer toe dat de door hem gevonden opgaande lijn wordt volgehouden en dat zijn gezondheid hem in staat zal stellen nog al die dingen te doen die hij zich heeft voorgenomen.

Rudi Hemmes

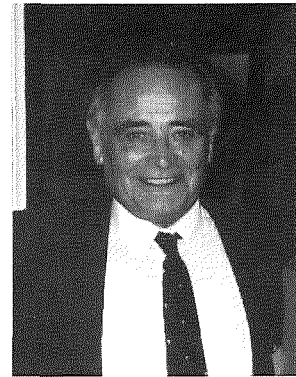
Davis Fotografie (H. Schenk) Nijkerk

JOHANNES (JAN) A. STEMAN

3-7-1920 – 29-5-1995

Drager van de Bronzen Leeuw

Drager van het Verzetsherdenkings Kruis

Na moeilijkheden te hebben gehad met de bezetter, verliet Jan Steman in mei 1942 het land, tezamen met zijn vriend Jan Kooistra. Zij maakten daarbij geen gebruik van ontsnappingslijnen, maar ploeterden zich door België en Frankrijk.

Na het overzwemmen van een grensrivier tussen bezet en onbezet Frankrijk werd hij gearresteerd en voor enige tijd in een werkkamp opgeborgen tot juli 1942. Na zijn vrijlating zette hij zijn tocht voort naar Lyon, waar hij in contact kwam met de Nederlandse Consul Jacquet, die hem doorverwees naar de heer Kolkman in Perpignan. Daar

heeft hij lang moeten wachten op de voor een doorreis door Spanje benodigde papieren en visa. Uiteindelijk de grens met Spanje over om in Cadix aan boord te gaan voor een zeereis naar Curaçao. Via Canada bereikte hij in april 1943 zijn uiteindelijke doel Engeland.

Tot zover een "gebruikelijke" Engelandvaart.

Maar de belevenissen van Jan Steman na aankomst in Engeland zijn wél bijzonder, met name de periode van zijn activiteiten als agent van BBO.

Eddie de Roever schreef dat verhaal voor ons op. U kunt daarvan kennisnemen op pagina 24 van dit nummer. De bizarre manier waarop hij aan een zekere dood is ontsnapt vinden wij de moeite van het vermelden in de **Schakel** waard.

Degenen die hem gekend hebben, herinneren zich hem als een onverschrokken en sympathieke Engelandvaarder. Zij zullen hem missen.

Op 2 juni ontvingen wij van zijn vrouw het bericht dat hij op 29 mei jl. als gevolg van een slopende ziekte in zijn woonplaats Redhill (Surrey, UK) is overleden. Hij zal in onze herinnering blijven voortleven.

Hij ruste in vrede.

FMB

(ENKIE) E.J.L.J.M. FELDHAUS VAN HAM

1916-1995

Drager Verzetshedenkings Kruis

Op 15 mei jl. overleed onze goede vriend en Engelandvaarder Enkie Feldhaus van Ham. Zijn leven was zeer afwisselend met diepe indrukken. Zijn ouders vestigden zich reeds in 1908 in Zeist, waar zijn vader een goed florerend farmaceutisch bedrijf bezat.

Maar Enkie was geboren en getogen in Nederland, en bijgevolg vroeg hij in de jaren dertig de Nederlandse nationaliteit aan.

De bezetting in mei 1940 onderbrak uiteraard de naturalisatie procedure, waardoor hij noodgedwongen in Duitse militaire dienst werd opgeroepen.

Daarom wilde hij toen reeds naar Engeland gaan, maar zijn verzetsvrienden vonden dat te gevaarlijk.

De verzetsgroep van (Bib) W.Ch.J.M. van Lanschot R.M.W.O., adviseerde Enkie om bij de Duitsers zo veel mogelijk logistieke gegevens te verzamelen, zodat die naar Londen konden worden doorgespeeld.

Londen werd van een en ander op de hoogte gebracht.

Enkie heeft zijn taak regelmatig en nauwgezet uitgevoerd, totdat hij tenslotte van zijn verzetsvrienden het advies kreeg zich naar het Africacorps te laten overplaatsen, vanuit zijn onderdeel in Italië.

In juni 1942 lukte het Enkie om in Noord-Afrika naar de Engelsen over te lopen, waarna hij via Canada door alle securities heen in 1943 bij de 'Irene Brigade' werd ingedeeld.

Zijn Brigadecommandant wachtte hem al op, tijdig ingeseind over de komst van deze geheimagent.

Voor Enkie kwam het einde van de oorlog als een 'happy end', want hij huwde met Netty de Jong, die trouw op hem had gewacht. De 2 getuigen waren Engelandvaarder en latere Generaal Pahud de Mortanges en de verzetsman Bib van Lanschot R.M.W.O.

Als Nieuw-Nederlander – want Enkie was inmiddels genaturaliseerd – was hij 'plus royaliste que le Roi', en stond hij ook op de bres voor de 'Irene Brigade'. Hij kreeg het voor elkaar dat de Brigadeveteranen alsnog hun welverdiende onderscheidingen kregen, invasietekens enzomeer.

Maar de oorlog heeft Enkie nimmer losgelaten, getuige zijn uitgebreide collectie oorlogsboeken. Getuige ook zijn steeds weer refereren aan vroegere oorlogssituaties, een fenomeen van die verzetslieden en agenten, die onder enorme druk van levensgevaar, onder de ogen van de vijand moesten opereren.

Wij die achterblijven, en Enkie hebben gekend, kunnen terugzien op een

boeiende Engelandvaarder, die een hele aparte rol speelde in de bijdrage van de geallieerde overwinning.

Een vriend met doorzettingsvermogen, een gentleman met een grootmoedig hart, én met een grote afhankelijkheid voor de Irene-Brigade.

Ook bij ons Engelandvaarders een grote leegte, wederom een kameraad minder.

Ook Enkie onderneemt nu zijn laatste verre reis, teneinde daar tenslotte zijn einddoel te mogen bereiken en daar in vrede te mogen rusten.

Sam G. Timmers Verhoeven

4 MEI 1995 – 50 JAAR HERDENKEN

Bij ontelbare monumenten alom in de lande, werden **alle** slachtoffers van de strijd te land, ter zee en in de lucht in Europa en in Indië herdacht. Zij die sneuvelden voor onze bevrijding, zowel binnen als buiten onze nationale grenzen; zij die in gevangenissen en kampen het leven moesten laten; slachtoffers van bombardementen en de strijd te land voor onze bevrijding; de mannen van de koopvaardij die de dood vonden op alle oceanen; zij die hun verzet tegen de bezetter met de dood moesten bekopen.

Wij blikten op deze 4e mei terug op het dramatische verleden van de tweede wereldoorlog, waarbij familieleden, vrienden en vooral veel onbekenden geëerd werden omdat zij het niet hadden overleefd.

Bij al deze plechtigheden was een duidelijk grotere belangstelling dan bij voorgaande gelegenheden.

50 Jaar ná het einde van de oorlog in Europa.

Ook onze jongeren van de eerste maar vooral van de tweede generatie vergezelden hun ouders en grootouders in grotere getale dan voordien. Voor hen was herdenking beslist niet zinloos. Vele jongeren assisteerden de ouderen bij het leggen van bloemen en kransen, daarbij hun betrokkenheid bij dit nationaal herdenken onderstrepent.

Ontroering maakte zich daarbij meester van de ouderen, die hun wens voor de continuïteit van het herdenken daarbij in vervulling zagen gaan.

Zo was het bij de plechtigheid op de Dam in Amsterdam. Het terrein rond het Nationaal Monument was overvol en de twee minuten stilte werden dit keer

door iedereen in acht genomen. Muisstil was het daar. Hare Majesteit en Haar gezin, overheid en burgers plaatsten hun bloemenhulde aan de voet van het Monument, maar ook honderden en honderden burgers zorgden ervoor dat de voet van het Monument letterlijk bedolven werd onder de meegebrachte bloemen. Een korte en zeer zinvolle toespraak van de Minister President Wim Kok stemde tot nadenken en werd door een ieder gewaardeerd.

Het is deze 4e mei 1995 duidelijk geworden dat het herdenken van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog géén gepasseerd station meer is, ondanks de negatieve geluiden hierover in de media. We zullen blijven herdenken ter onderstreping van de vaste wil van het Nederlandse volk: "Dit nooit meer".

Ook bij het monument voor de slachtoffers van het "Englandspiel" en van de omgekomen agenten van BI/BBO aan de Hogelaan in Den Haag, waar ieder jaar méér Engelandvaarders acte de présence geven, was de groeiende belangstelling voor het herdenken merkbaar. Alles was weer zoals gebruikelijk tot in de perfectie georganiseerd door de heer M. Boerma. Behalve de Erewacht van de Koninklijke Marechaussee, met kolbak en klewang, alsmede de tamboer/trompetter van hetzelfde corps, die de taptoe blies, werd deze plechtigheid 50 jaar na de oorlog opgeluisterd door het fanfarecorps van de Koninklijke Marechaussee, die koraalmuziek ten gehore bracht en het door velen meegezongen Wilhelmus begeleidde. Deze muzikale omlijsting, door alle aanwezigen zeer gewaardeerd, maakte deze plechtigheid tot een indrukwekkende gebeurtenis. Ook hier de jeugd van het V.C.L. lyceum, tweede generatie, die op stijlvolle wijze deelnamen aan de herdenking.

De samenkomst ná de plechtigheid in een van de zalen van het Promenade Hotel, gaf vele nabestaanden, oud BI/BBO-medewerkers en Engelandvaarders, de gelegenheid elkaar te ontmoeten. De directie van het Promenade Hotel verleende ons deze gewaardeerde gastvrijheid.

Evenals elders waren op de Ere-begraafplaats in Loenen, vele duizenden nabestaanden, veelal hele gezinnen, en belangstellenden samengekomen voor een herdenkingsplechtigheid bij de Kapel en het Monument, dat bedolven werd onder de vele bloemen. Maar ook op de over het Ereveld verspreide graven van gesneuvelden werden door nabestaanden van de gesneuvelden vele bloemen gelegd. Ook hier was de jeugd opvallend aanwezig.

FMB

Van Engelandvaarder Hans Hoets ontvingen wij onderstaand verslag van de op 4 mei jl. op Arlington Cemetery te Washington D.C. in Amerika plaatsgevonden ceremonie en kransleggingen:

"In het kader van de herdenkingen van de 50ste verjaardag van de bevrijding van Nederland werden op 4 mei 1995 drie kransen gelegd bij het graf van de Onbekende Soldaat op het Militaire Kerkhof, Arlington Cemetery, te Washington D.C.

Deze kransen van Nederlandse zijde, tezamen met het Nederlandse Carillon op Arlington, beoogden het Amerikaanse volk en de meer dan 1200 Amerikanen, gesneuveld bij de bevrijding van Nederland, te danken en te eren.

De eerste krans werd gelegd door de Nederlandse Ambassadeur te Washington D.C., Adriaan Jacobovits de Szeged en de Schout-bij-Nacht Adriaan van de Sande.

Op uitnodiging van de Ambassadeur en de Netherland-America Foundation hebben ondergetekende en Paggy Bisschop uit naam van Engelandvaarders en Oud Verzetsstrijders woonachtig in Amerika, de tweede krans gelegd, waarna de derde krans door Maarten van Hengel en Lion de Vries van de Netherland-America Foundation bij het graf van de Onbekende Soldaat werd geplaatst.

Alvorens hiertoe werd overgegaan kregen de aanwezigen een brief van President Clinton, waarin hij o.m. memoreert hoe bij de bevrijding van Nederland het Nederlandse en het Amerikaanse volk als bondgenoot zij aan zij hebben gestaan in de gemeenschappelijke strijd.

De Ambassadeur met zijn gevolg werd met 19 saluutschoten begroet, waarna de Amerikaanse Kapel het Wilhelmus en het Amerikaanse volkslied speelde.

De Last Post door de eenzame trompetter was zeer indrukwekkend.

Van Amerikaanse zijde waren o.m. aanwezig Generaal John M. Shalikashvili, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Luitenant Generaal b.d. Julian J. Ewell, drager van de Bronzen Leeuw en Generaal b.d. Harry W.O. Kinnard, RMRO.

Deze laatste twee vroegen de groeten over te brengen aan de Nederlanders die zij hebben ontmoet bij Operation Market Garden. Generaal John Shalikashvili vroeg hoe wij uit bezet Nederlands gebied Engeland hadden bereikt en betuigde zijn warme erkentelijkheid voor de bijdragen en de offers van de Nederlandse Strijdkrachten en het Verzet in onze gezamenlijke strijd voor de Bevrijding van Nederland en in andere werelddelen. De Invocation van de Reverend George B. Wood (82nd Airborne Division Association) en de toespraken van de Nederlandse Ambassadeur Adriaan Jacobovits de Szeged, van Generaal John M. Shalikashvili en de Generaal Julian J. Ewell (101st Airborne Division) waren uitzonderlijk goed zowel van lengte als inhoud.

Rutger Hauer, die de hoofdrol had gespeeld in de film "Soldaat van Oranje", droeg op gevoelige wijze het gedicht voor, dat gevonden was op een gesneuvelde Amerikaanse parachutist, geschreven aan de vooravond van zijn inzet bij Operation Market Garden en waarin hij uiting gaf zich geborgen te voelen in God's hand ook al zou hij de slag van morgen niet overleven.

De ceremonie bij het graf van de Onbekende Soldaat, die van Nederlandse zijde voorbeeldig geleid werd door Luitenant-Kolonel Jos Hooimeyer, Adjunct Military Attaché, werd besloten met de Battle Hymn of the Republic.

Hierna legde de Ambassadeur bloemen bij de graven van vier Nederlandse matrozen, de Wit, van Pelt, Faber en van Beusekom, die tijdens de Tweede Wereldoorlog op Arlington Cemetary zijn begraven.

Het was een voorrecht een krans te mogen leggen samen met Engelandvaarder Paggy Bisschop, aangezien wij als jonge kereltjes van 18 en 19 jaar in de bekende dans-lokaliteit van Gaillard aan de Laan van Meerdervoort te Den Haag, reeds in oktober 1940 plannen maakten om naar Engeland te gaan. Uiteindelijk is dat gelukt: de een met Charles Bartelings om de Zuid; de ander alleen om de Noord.

Het was voor die andere Engelandvaarder een bijzondere emotionele ervaring 50 jaar later, op 4 mei 1995 te Washington D.C., van de hoogste Amerikaanse legerleiding te mogen vernemen hoezeer de inzet 1940-1945 van de Engelandvaarders, het Nederlandse Verzet en de Nederlandse Strijdkrachten gewaardeerd wordt in Amerika. Daarna, dankzij de KLM nog op tijd, was ondergetekende op 5 mei aanwezig bij het Defilé voor Prins Bernhard te Wageningen en getuige van de uitbundige menigte in de straten van Wageningen en speciaal van de kinderen van Nederland woorden van dank te mogen horen en de uitgestrekte handjes te mogen schudden voor de Bevrijding van een halve eeuw geleden en de Vrijheid van Vandaag, die ons aller deel is".

Scheveningen, 10 mei 1995

Hans Hoets

Een gedeelte van de ceremonie op Arlington Cemetary en de kranslegging door onze Ambassadeur in Amerika werd op dezelfde dag door de AVRO op televisie uitgezonden onder de titel "De Bevrijders herdacht". (Red.)

V.l.n.r. Hans Hoets en Paggy Bisschop op 4 mei 1995 op Arlington Cemetary, U.S.A.

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

April 28, 1995

Warm greetings to all those celebrating the fiftieth anniversary of the liberation of The Netherlands. I am pleased that May 5, 1995, has been chosen as the day for hanging the special bell that Prime Minister Kok presented to the United States during his recent visit here. The liberation of The Netherlands fifty years ago was a major step in helping to free Europe from the bonds of tyranny and oppression. The people of The Netherlands and the United States have stood together as allies in the five decades since, committed to the common cause of peace in freedom. We will continue to work together for a safe and prosperous future. This bell, the fiftieth in the Netherlands Carillon, commemorates those fifty years of peace in Europe.

It is fitting on this occasion to remember those American and Dutch citizens who lost their lives during the Second World War. 240,000 Dutch men and women were killed during this time, of whom 104,000 were Jews murdered in concentration camps. Almost 1,200 American soldiers were killed during the liberation of The Netherlands, and many more were injured. We must never forget their sacrifices.

This Carillon does more than commemorate the dead. A bell is also a call to action, a symbol of our engagement in the future as well as our commitment to honoring the past. Dutch and American citizens are answering this call, both through their governments and as individuals. We are proud to count the Dutch as steadfast allies in NATO, and we are working closely with them to lead the Alliance into the post-Cold War era. Dutch soldiers have shown dedication and great courage in peacekeeping efforts, including in Haiti and the continuing effort in what was formerly Yugoslavia. Dutch citizens, like Americans, are also working individually and through nongovernmental organizations to bring humanitarian assistance to troubled regions around the world.

We will treasure this bell as an enduring symbol of the friendship between our nations.

Bill Clinton

Brief van President Clinton die de aanwezigen ontvingen bij de kransleggingen op Arlington Cemetary te Washington D.C. op 4 mei 1995.

Reeds 10 maal werden in **Oostvoorne** op 4 mei de doden van de laatste oorlog herdacht.

De aantallen volwassen deelnemers nemen elk jaar toe. Ook kinderen komen bloemen leggen.

Het neemt hier teveel plaats in beslag om de gehele plechtigheid te verslaan. Toch wil ik u een indruk geven van wat er zich telkenjare afspeelt, o.a. de stille tocht, declamatie van een herdenkingstekst door mijn echtgenote, afgewisseld door koralen, Last Post en Wilhelmus, gespeeld door de plaatselijke fanfare.

Het geheel is ingetogen en plechtig, de gevallen waardig. Ik meende dat in het kader 4-5 mei het ook ons, Engelandvaarders, wat te zeggen geeft, en wellicht ook elders navolging verdient.

4 mei 1995. Vandaag herdenken wij hen, vervolgd, verzetsmensen, militairen, burgers, die voor onze vrijheid het hoogste offer brachten. Hoe zij stierven weten wij meestal niet. De keren, dat wij het wél weten, worden wij geconfronteerd met de bestiale wreedheid van de beulen en nameloos lijden van de slachtoffers. Het is daarom maar beter, dat we het niet weten!

De ervaring leert ons, dat de waarheid niet begrepen wordt. Het is of de menselijke geest door een soort afweer-mechanisme zich afsluit tegen het weten van de "waarheid".

U zult zich afvragen waarom er tegen deze achtergrond toch een Dodenherdenking wordt gehouden.

Verzetsmensen menen dat het van het grootste belang is dat wij niet vergeten! De door het gebrachte offer ontstane schuld kunnen wij niet vereffenen. Het leed aan ouders, gezin en kinderen etc. aangedaan, kan echter iets verzacht worden door medeleven en waardering. Het is onze taak ervoor te zorgen, dat het begrip voor wat gebeurde, levend blijft. De gevallen stierven niet voor niets! Hun voorbeeld leerde ons een les.

Ik vraag begrip voor het onbegrijpbare. Onze taak ligt in het, met alles wat in ons is, een steentje bij te dragen tot het bestrijden van het kwaad, niet met wapens, maar met ons vertrouwen dat de schepping toch goed is!

Zo gaan we dan, strevende, verder naar 5 mei. Niet naar de dag van bellen, vlaggetjes en toeters, maar met een diep gevoel van dankbaarheid en met als achtergrond de gedachte: "Dit kwaad mag nooit meer". Laat ook dát de les zijn die het "verzet" aan deze tijd meegeeft. Echter dienen wij te bedenken dat de stem van hen, die dit bewust meemaakten, steeds zwakker wordt. De gelederen dunnen uit, en de tijd, ons gegeven om onze boodschap door te geven, wordt beperkt. Toch zijn wij aan de duizenden, die in het verzet, in de concentratiekampen en op het slagveld het leven lieten, verplicht om te

werken, zo lang het dag is. Wij hopen daarbij vurig, dat de jeugd van heden, de fakkel over wil en kan nemen.

Laat ons niet bij het verleden blijven staan, laat ons dankbaar zijn voor hen, die de moed opbrachten om "nee" te zeggen tegen het kwaad, en laat ons vooral dankbaar zijn, dat wij nu weer o.a. onze vlag mogen uitsteken en ons volkslied, ons Wilhelmus, mogen zingen en spelen. Immers, dat heeft vijf jaar lang niet gemogen!

Velen mochten symbolisch "5 mei" niet meer meemaken. Ook voor vele anderen is de oorlog niet werkelijk over. Zij zagen té veel! Steunen wij hen. Mogen wij hun fakkel overnemen.

Voor diegenen, die na ons komen, met name de jeugd, geldt ons dringende verzoek: Herdenk elk jaar op 4 mei de Doden van de Tweede Wereldoorlog, neem elk jaar 2 minuten stilte in acht, zodat zij niet vergeten worden.

Alsdan is het voor ons allen "5 mei".

Oostvoorne, 4 mei 1995

Dick Klaver

BRUSSEL – 4 MEI 1995

De 50ste 4 meidag in Brussel, stralend mooi zomerweer. De erebegraafplaats in Evere een voorstad ten oosten van Brussel is onderhouden tot in de puntjes. Rij naast rij liggen hier Engelse jongens die rond Brussel sneuvelden in 1944. In hun midden 9 Nederlanders van de Koninklijke Nederlandse Brigade "Prinses Irene".

In 1947 richtten 6 in België woonachtige Nederlandse oud-militairen de Vereniging van Nederlandse Oud-Strijders in België op.

Er waren toen nog zeker geen fiscale vluchtelingen maar de vereniging telde meteen al meer dan 300 leden en Prins Bernhard werd beschermheer. De vereniging kende lange jaren een bloeiend bestaan totdat (zoals de vakbonden dat nu noemen) door natuurlijk verloop de vereniging begon in te krimpen. Heden ten dage telt de Vereniging van Nederlandse Oud-Strijders nog 42 leden waaronder 12 Engelandvaarders.

De toegang tot het ereveld is bezaaid met uniformen van hooggeplaatste Nederlandse militairen, allen verbonden aan de NAVO. Onder de genodigden een goede oude bekende, de Britse defensie attaché, David Ketner.

Het contingent oud-strijders is maar 12 man groot. Hoge ouderdom en de maar al te vaak daarmee gepaard gaande lichamelijke ongemakken hebben de gelederen wel erg uitgedund. De oudste en zo te zien de meest kranige is de 82 al gepasseerd.

Onze sympathieke ambassadeur de heer D.T. Warmenhoven, die een uitmuntend spreker is, houdt een korte toespraak en legt vervolgens een krans bij het hoofdmonument. Dan volgt een tocht over de begraafplaats om bloemen neer te leggen bij de graven van de 9 Nederlandse gesneuvelden.

Zoals elk van de voorgaande jaren is de 50ste herdenking sober, stijlvol en emotioneel, vooral voor de oud-strijders.

Tot enige jaren geleden maakte een aantal leden een rondtocht langs de erevelden van Leopoldsborg, Leuven en Antwerpen waar nog meer Brigadeleden begraven liggen, maar die als maar doorknagende tand des tijds is de oorzaak dat de herdenkingen alleen nog maar in Brussel plaatsvinden.

Na de plechtigheid op de begraafplaats waren we uitgenodigd door onze ambassadeur om bij hem in de residentie het aperitief te gebruiken. Jan P. Wever onze consul-generaal in Antwerpen was alleen, zijn vrouw was de koffers aan het pakken want de volgende dag vertrokken zij op vakantie naar Indonesië.

Omdat vroeger het merendeel der leden in en rond Antwerpen woonde speelde het sociaal verkeer zich voor het grootste deel af in die stad en de zittende consul-generaal werd altijd benoemd tot erelid.

4 Mei 1995 in Brussel: van de 12 oud-strijders gingen er 2 niet mee naar Jezus-Eik voor het middagmaal. Ze moesten 5 mei vroeg op om naar respectievelijk Wageningen en Den Haag te gaan. De overige 10 oud-strijders en hun dames genoten van een voortreffelijke lunch op een mooie dag in mei 50 jaar later.

Max Appelboom

En dan 5 mei, de viering van de Bevrijding, de viering van 50 jaar Vrijheid! 's Ochtends een zeer indrukwekkende bijeenkomst in de Ridderzaal in Den Haag met een heel bijzondere toespraak van H.M. de Koningin, een toespraak die nog weken lang nagalmde in de media. Een toespraak die werd bijgewoond door Haar hele gezin en het gezin van Prinses Margriet. Ook hier de nadruk op de Vrijheid en op de toekomst. Géén protocolaire zitplaats-toewijzing. Op de eerste rij niet alle ministers of ambassadeurs. Maar in het eerste blok al diegenen die zich hadden laten vergezellen door de Tweede Generatie, veelal kleinkinderen van de vertegenwoordigers van het Verzet en van maatschappelijke organisaties die gerelateerd waren aan het oorlogsgebeuren. Alle rangen en standen zaten daar door elkaar. Deze gebeurtenis heeft ook op de aanwezige jeugd grote indruk gemaakt.

De gehele bijeenkomst werd "live" door TV en radio uitgezonden.

De belangrijkste bijeenkomst in de middag van 5 mei was wel de herdenking van de Capitulaties en de Viering van 50 jaar bevrijding in Wageningen. De publieke belangstelling was enorm en de daaraan inherente chaotische toestanden waren indrukwekkend.

Even indrukwekkend was de plechtigheid in de overvolle en bloedhete Bergkerk, waar teveel kaarthouders op elkaar zaten gepropt en de te grote warmte van de TV-verlichting slachtoffers maakte. Een aantal van de toch niet al te jonge aanwezigen moest door EHBO en Rode Kruis worden afgevoerd. Het binnendragen van de "Veteranen-Vaandels" was een gebeurtenis apart. De begeleidende muziek van een groot orkest en een groot koor, de toespraken en de gebeden lieten een diepe indruk na.

Z.K.H. Prins Bernhard kon vanwege zijn fysieke toestand niet aanwezig zijn bij deze plechtigheid. Wél legde hij, getooid met een baard en uiteraard met zijn witte anjer, de krans bij het monument en nam hij – terecht zittend op het podium – de Parade van de Veteranen af.

Bijna 1000 Canadese Veteranen namen daaraan deel, naast nog grote groepen Engelsen en Amerikanen, Polen, Belgen en Fransen. Maar niet te vergeten de eindeloze rij van Nederlandse Veteranen van de zee-, land- en luchtmacht en de Verzetsorganisaties. De parade duurde lang maar was de moeite en het aanzien waard. Het in dikke rijen langs de route zich verdringende publiek liet zich niet onbetuigd, juichte en applaudiseerde op een voor Nederland ongekende wijze. Zó moet het geweest zijn bij de intocht van onze bevrijders in 1944 en 1945.

Zowel bij defilanten als bij publiek werd menige traan weggepinkt en de zakdoek volgesnotterd.

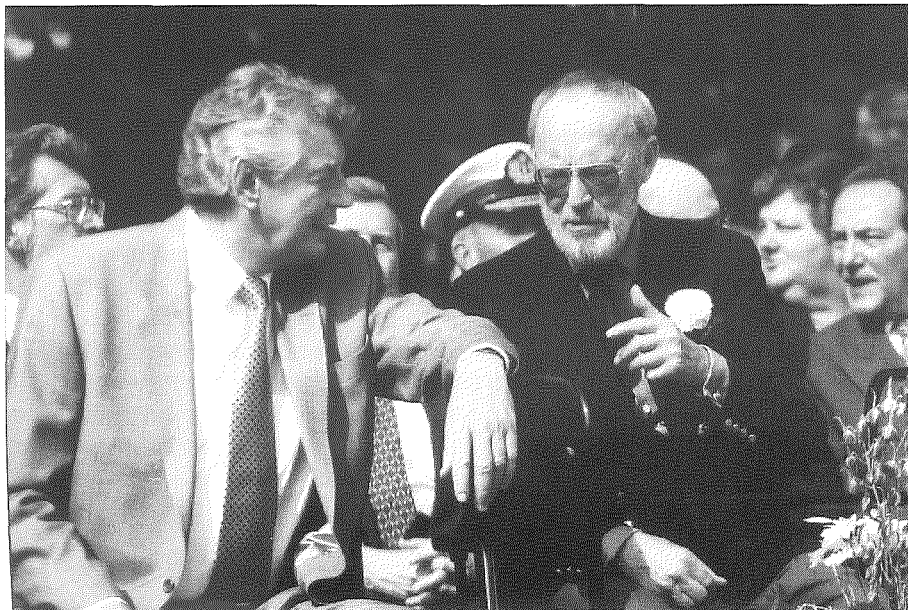
DONDERDAG 14 SEPTEMBER 1995

Uw verslaggever had, behalve last van de verzengende hitte, gelukkig twee zakdoeken bij zich om ook de vanzelfsprekende ontroering te drogen.

Het was een unieke gebeurtenis, maar wellicht ook een historische laatste herdenking van deze omvang in Wageningen.

Naar mijn gevoel kun je van onze Veteranen in de toekomst niet meer vragen om deze uitermate vermoeiende bezigheid van paraderen te continueren. Nu reeds legden verscheidene defilanten het loodje en moesten voor een opknappen worden afgevoerd naar het ziekenhuis in Bennekom. Ook moet het voor de Prins een heel vermoeiende gebeurtenis zijn geweest. Hij liet er niets van merken, daarbij gesteund door de naast hem zittende ontspannen Premier Wim Kok. Nog nooit bij zulk een gelegenheid, Prins en Premier zó ontspannen bij elkaar gezien. Maar er waren dan ook zelden of nooit Premiers bij aanwezig.

FMB

Davis Fotografie (H. Schenk) Nijkerk

De **Koninklijke Luchtmacht** zal opnieuw onze gewaardeerde gastheer zijn. Ditmaal worden wij ontvangen door de **Groep Helicopters op de Vliegbasis Deelen**.

Zoals wij reeds in het april-nummer van de **Schakel** berichtten zal ook ditmaal de Kapitein W.C. van der Veen, onze steun en toeverlaat bij eerdere reünies op de bases Ypenburg en Volkel, ervoor zorgen dat de bijeenkomst in de perfectie verloopt. De Commandant van de Groep Helicopters, Kolonel A.C. Tjepkema, zijn wij zeer erkentelijk voor zijn medewerking om voor deze bijeenkomst zijn basis accommodatie ter beschikking te stellen.

Wij hopen dat het voor onze Beschermheer mogelijk zal zijn, evenals het vorige jaar, onze reünie met zijn immer door allen gewaardeerde aanwezigheid, op te luisteren. Zekerheid daarover in verband met zijn herstel, zullen wij pas op het laatste moment krijgen.

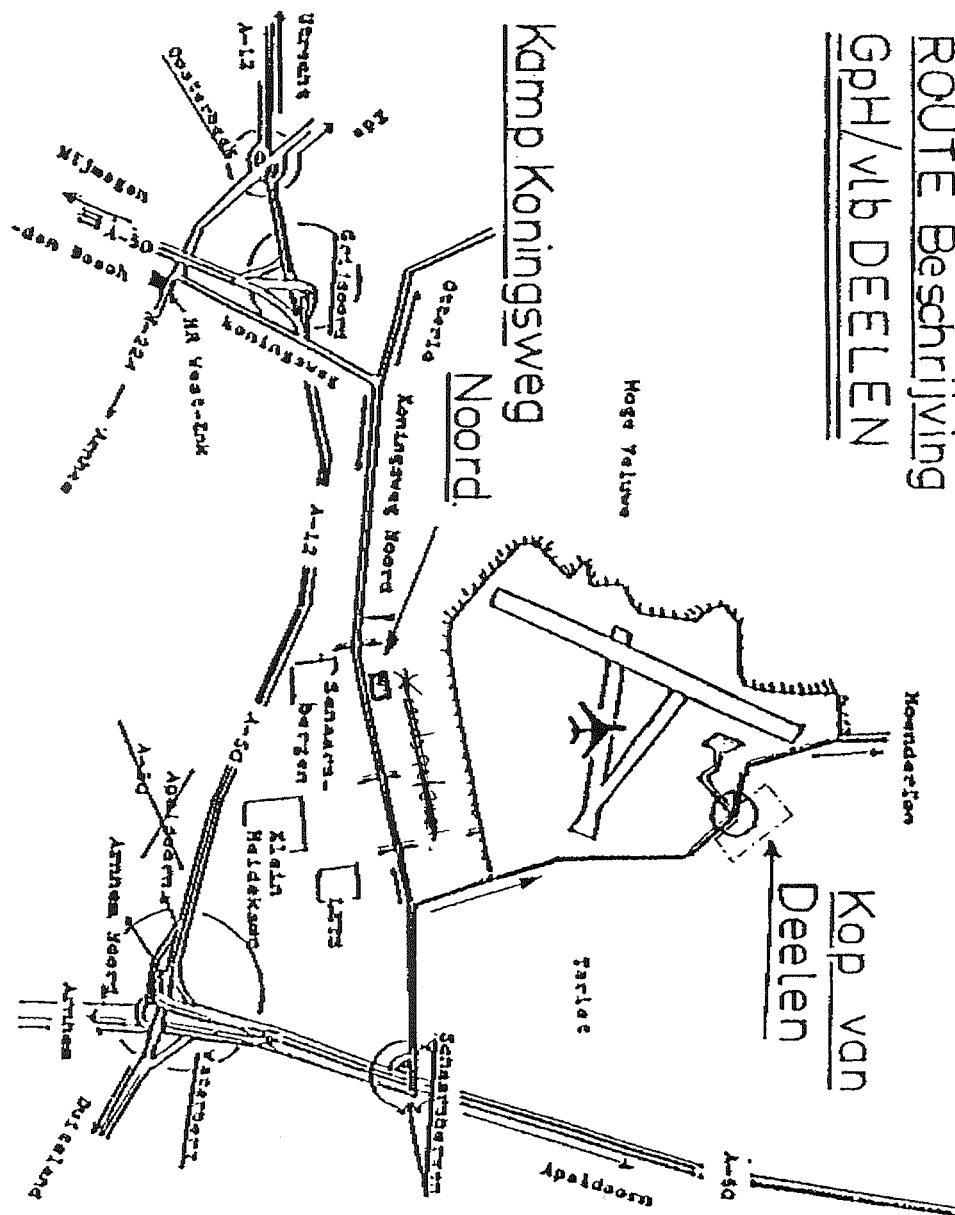
Het programma luidt als volgt:

- 11.00 Aankomst en registratie van de deelnemers en ontvangst met koffie en cake in de officiersmess van het Kamp Koningsweg Noord (KKN)
- 11.30 Bar geopend voor aperitief (voor eigen rekening)
- 12.00 Welkomstwoorden van de Commandant van de Groep Helicopters en de Voorzitter van ons Genootschap
- 12.30 Aankomst van Z.K.H. Prins Bernhard (als hij komt)
- 13.15 IJs en weder dienende, de gebruikelijke groepsfoto bij vlaggemast
- 13.30 De "Luchtmacht-Rijsttafel", voorafgegaan door een woordje van de Voorzitter met herdenking van degenen die het afgelopen jaar zijn overleden
- 15.30 Einde officiële gedeelte van de Reünie
- 17.00 Of eerder indien gewenst vertrek bussen naar station Arnhem.

Transport

Om de **treinreizigers** naar de Basis te brengen staan er vanaf 10.00 uur Luchtmachtbussen met opschrift "Engelandvaarders" bij het station Arnhem, Hoofdingang voorzijde.

ROUTE Beschrijving GPH/vlb DEELEN

Voor degenen die met **eigen vervoer** komen:

ROUTE AANWIJZING komend uit het:

NOORDEN en OOSTEN via Apeldoorn A50: neem afslag Schaarsbergen voor Koningsweg Noord; volg voor KKN richting Otterlo.

WESTEN via Utrecht A12: neem afslag Oosterbeek, volg route N224 en bij verkeerslichten linksaf richting Otterlo. Volg de Koningsweg tot kruising met Koningsweg Noord. Volg voor KKN borden richting Schaarsbergen en Hoenderlo.

ZUIDEN Nijmegen/Den Bosch via A50: bij knooppunt "Grijsoord" linksaf en via afslag Oosterbeek komt u op route N224. Zie voorts aanwijzingen hierboven (uit het Westen).

OPGELET: komt u bij het knooppunt "Grijsoord" op de autoweg A12/A50 richting Arnhem terecht, neem bij het knooppunt "Waterberg" niet de eerste afslag Apeldoorn maar de 2e afslag Arnhem Noord. Bij viaduct aanwijzing Schaarsbergen via ventweg volgen. Op Koningsweg Noord vervolgens richting Otterlo voor KKN.

KKN staat voor Kamp Koningsweg Noord (voormalige KKS).

*Opgave tot deelname dient **vóór dinsdag 5 september** aanwezig te zijn, **door overmaking** van het deelnamebedrag van f25,- per persoon. De in Nederland of België woonachtige deelnemers kunnen hiervoor gebruik maken van het bijgevoegd accept-girobiljet. Zij die hiervan géén gebruik kunnen maken kunnen hun deelnamekosten overmaken op Postbankrekening 359500 of Bankrekening 54.55.46.826 t.n.v. Genootschap Engelandvaarders met vermelding van "Deelname Reünie 1995".*

De verderweg wonende Engelandvaarders kunnen het verschuldigde bedrag cash in een enveloppe verzenden. Cash kan in Nederlandse valuta of valuta van het land van domicilie.

Bij gebruikmaking van cheques 10% er aan toevoegen wegens door de penningmeester te betalen bankkosten.

Wij rekenen op een grote opkomst.

De evenementencommissie
Jan Bakker en Jacob de Mos

Op donderdag 30 maart jl. werd de half-jaarlijkse reünie weer gehouden in het Motel Gilze Rijen. De deelname was ook terug op het bekende niveau van 46 deelnemers, wat iedereen opviel.

Mede daardoor was de sfeer fijn en werd ook extra geaccentueerd doordat een kopie in kleur van het "STRIPVERHAAL" van Max Appelboom (zie de Schakel van april) door Fred Beukers was meegebracht.

Een mondelinge omlijsting door Max maakte zijn zéér symbolische creatie nog kleurrijker.

Het bleek dan ook veel eerder 3 uur te zijn dan men had verwacht.

Een reden te meer om tijdig bericht van deelname aan de volgende reünie op donderdag 2 november a.s. op dezelfde plaats en gelijke aanvangstijd (vanaf 11.00 uur).

Uw bericht van deelname graag tijdig aan een van ons:

Bram Grisnigt (01646) 1 34 15

Toine Lazeroms (04132) 6 48 84

Cor van Remmen (01650) 3 64 88

ENGELANDVAARDERS GOLFDAG 1995

De elfde Engelandvaardersgolfdag werd op maandag 29 mei gespeeld op de baan van de Rosendaalse Golfclub bij Arnhem. Dit is één van de mooiste banen in Nederland, licht geaccidenteerd en veel bos langs de fairways. Het weer was zonnig met een stevige wind, die tussen de bomen werd gereduceerd tot een aangename koelte.

Er waren dertien deelnemers, in ieder geval meer dan de vorig keer. Wij speelden aan twee resp. drie bal Stableford van de voorste tees met ernst en toewijding. Het resultaat was nauwelijks verrassend. De golfkwaliteiten van Charles Bartelings blijken niet zozeer uit zijn handicap maar tijdens de Engelandvaardersgolfdag manifesteren zij zich veelal op spectaculaire wijze. Hij won de wisselprijs met 39 Stableford-punten en liet de overige deelnemers op afstand achter zich. Bij de dames won mevr. Esser de wisselprijs in een scherpe competitie met mevr. Vas Nunes. (Zelfde score, zelfde handicap, betere tweede negen holes.)

De prijzentafel was wederom goed gevuld door de royale giften van de firma

Van den Brand B.V. Berekeningstechniek, waaraan ook door Charles Bartelings en Robert van Exter was bijgedragen. Ook circuleerde onder de deelnemers een prachtig foto-album van de voorgaande EV-golfdagen, dat Wim Esser samenstelt, teneinde deze evenementen voor het nageslacht vast te leggen.

Een goed besproeide maaltijd in het nabijgelegen Postiljon-hotel besloot een wederom geslaagde golfdag.

Kees Bottema

DELFT 31 AUGUSTUS 1995

Ook dit jaar zullen wij weer in de Nieuwe Kerk te Delft bij elkaar komen, om met een kleine bloemenhulde en een moment stilte de verjaardag van Koningin Wilhelmina, de Moeder van de Engelandvaarders te herdenken.

In verband met op diezelfde dag in Nunspeet plaatshebbende **Dag van het Verzet** is het tijdstip van samenkomst verplaatst naar 17.00 uur. Verzamelen vanaf 16.30 uur bij de hoofdingang van de kerk of in het ons bekende pannenkoekhuis vlakbij op de Markt.

Er moet wel rekening gehouden worden dat er niet geparkeerd kan worden op het Grote Marktpllein, daar op die dag door het marktgebeuren er voor parkeren geen plaats is. Er is een grote parkeerplaats bij het **Winkelcentrum De Veste**, Ezelsveldlaan, ongeveer 10 minuten lopen.

U gelieve zich te melden bij :

Jacob de Mos,

Marjorystraat 25

3151 SK Hoek van Holland

Telefoon (01747) 8 21 83

Dit was het thema dat in het Verenigd Koninkrijk gekozen was voor de Herdenkingen en de Viering van VE-DAY-50 op 6, 7 en 8 mei jl.

Velen van ons, die de 4-5 mei Herdenkingen op de Nederlandse TV gevolgd hebben, zullen aansluitend daarop de BBC-zenders hebben ingeschakeld om de "Pump and circumstances" van de Britse Herdenkingen mee te maken.

Koningin Beatrix was prominent aanwezig bij al deze gebeurtenissen temidden van de Royalty en Staatshoofden uit de gehele wereld. Het luisterrijke Banquet in de Guildhall van de Londense City op zaterdag; de indrukwekkende herdenkingsdienst in St. Paul's Cathedral, waarbij veel plaats was ingeruimd voor de jeugd en tenslotte de ontroerende viering met de vele tienduizenden Veteranen in Hyde Park, waar Staatshoofden en Regeringsleiders bij de hand genomen werden en rondgeleid door in het wit geklede kinderen van alle nationaliteiten.

Deze goed georganiseerde Britse Vieringen van VE-Day hebben niet nagelaten grote indruk te maken op de ontelbaar vele Nederlandse televisiekijkers die dit alles "live" op hun beeldbuis konden meemaken tot en met het twee maal optreden van Dame Vera Lynn, die met haar 84 jaar nog steeds haar stem goed wist te gebruiken.

Reconciliation kwam tot uitdrukking door de opvallende aanwezigheid van de Duitse Bondspresident en de Duitse Bondskanselier, die aan alle evenementen deelnamen, evenementen die, dankzij de BBC nog lang in ons geheugen gegrift zullen blijven.

FMB

STICHTING NEDERLAND – VERENIGDE STATEN

Bovengemelde Stichting organiseert op 9 oktober a.s. op de KMA te Breda een **symposium** met als thema: "Amerikaanse en Britse Geheime Oorlogvoering in de Tweede Wereldoorlog, ter gelegenheid van de speciale Eisenhower herdenking in het kader van 50-jarige Herdenking/Viering van onze Bevrijding."

Zowel de Verenigde Staten als het Verenigd Koninkrijk hadden tijdens de Tweede Wereldoorlog speciale diensten ter ondersteuning van de oorlogvoering. Deze geheime oorlog vond veelal plaats door middel van opdrachten op

het gebied van intelligence, sabotage, psychologische oorlogvoering en andere vormen van verzet.

Dit onderdeel van de oorlogvoering heeft in belangrijke mate bijgedragen tot de geallieerde oorlogsinspanning, waarbij met name genoemd moeten worden de activiteiten van de Amerikaanse en Britse diensten.

De uitvoerende verantwoordelijke instelling in de Verenigde Staten was het "Office of Strategic Services" (O.S.S.) en in het Verenigd Koninkrijk de "Speciale Operations Executive" (S.O.E.).

De "President Veterans of O.S.S.", mr. Geoffrey Jones en Prof. Michael R.D. Foot, die een belangrijke rol heeft vervuld in de S.O.E., hebben zich bereid verklaard naar Nederland te komen als deelnemers aan het door ons te organiseren symposium.

Uitnodigingen zullen worden gezonden aan Nederlandse deelnemers aan de activiteiten op het gebied van de geheime oorlogvoering in de Tweede Wereldoorlog zoals agenten die naar Nederlands bezet gebied werden gestuurd en medewerkers van Nederlandse inlichtingendiensten in bezet gebied.

Verder aan geïnteresseerden uit verschillende kringen zoals onze eigen Stichting en andere Nederlands-Amerikaanse vriendschapsinstellingen, het Nederland-Engeland Genootschap, de "Netherlands Intelligence Studies Association", het "Rijksinstituut Oorlogs Documentatie" e.a.

Belangstellenden voor dit bijzonder interessante symposium kunnen zich tot 1 september a.s. aanmelden middels overschrijving van f25,- per deelnemer op de rekening van de Stichting Nederland – Verenigde Staten.

Overschrijving kan – onder vermelding "SYMPOSIUM BREDA" – geschieden op Postbankrekening no. 352090 of op de ABN-AMRO rekening no. 51.41.23.850.

Uw overschrijving geldt als TOEGANGSBEWIJS voor het symposium.

Aan de deelnemers zal zo spoedig mogelijk na 1 september a.s. het programma voor de Eisenhower-herdenking/symposium worden toegezonden alsmede achtergrondmateriaal ter toelichting van het aan de orde te stellen onderwerp.

Nadere informatie over ons evenement kunnen te allen tijde worden ingewonnen bij het Secretariaat van onze Stichting, Wolweverslaan 27, 3454 GK De Meern, tel. (03406) 62631.

FMB

ONTSNAPPINGSLIJNEN 1940-1945

De tentoonstelling onder deze titel werd op 2 mei jl. geopend door de Minister van V.W.S., mevrouw Borst-Eilers.

De plaats van handeling was de grote zaal van het kantoor van de Deelgemeente "Rivierenbuurt" in Amsterdam. De ruimte in het een paar straten verder gelegen **Verzetsmuseum Amsterdam** was voor deze openingshappening veel te beperkt. Ook de tentoonstelling moest op de galerij van deze voormalige synagoge worden ingericht. En dát met het grootste succes dat denkbaar was.

In die beperkte ruimte kon desondanks zéér compleet een beeld worden gegeven van de wijze waarop Engelandvaarders kans zagen de bezette gebieden te verlaten en te reizen door allerlei landen om het doel Engeland te bereiken en vandaar uit deel te nemen aan de strijd voor de bevrijding.

Een schat aan gegevens, foto's, al dan niet vervalste reisdocumenten, voorwerpen die gebruikt werden, was op een voor ieder begrijpelijke wijze geëxposeerd. Voor de Engelandvaarders op menige plek een nostalgische herkenning van hetgeen zij zelf hadden ervaren.

Wij kunnen de lezers van de *Schakel* ten sterkste aanbevelen deze tentoonstelling te bezoeken tot 27 augustus 1995. Lekstraat 63, Amsterdam.

Openingstijden dinsdag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 13.00-17.00 uur. U zult van uw bezoek geen spijt hebben.

FMB

ZWEDENGANGERS

REIZEN OM DE WERELD

Eenvoudige lijntjes op een wereldkaart aan het begin van de eerder vermelde tentoonstelling over ontsnappingslijnen, geven aan dat niet alleen de Noordzee, de wegen door België, Frankrijk en Zwitserland naar Spanje gebruikt werden. Ook Zweden komt op de kaart voor en vandaaruit zien we niet alleen een lijn direct naar Schotland, maar ook lijnen die via de Sovjet Unie lopen, zoals Moskou, Wladiwostok – Japan – de Verenigde Staten, of via de Sovjet Unie naar het Midden Oosten, Bakoe, Teheran, India.

Het was in de eerste oorlogsjaren, 1940-1941 dat langs deze routes jongere

Engelandvaarders, maar ook oudere zeelieden, de vrije wereld probeerden te bereiken. In latere jaren, toen de Sovjet Unie en Japan in de oorlog werden betrokken, moesten de in Zweden gestrande Engelandvaarders aldaar geduldig wachten op vervoer door de lucht naar Schotland.

In het januari-nummer van de *Schakel* 1989 was een oproep geplaatst om méér informatie over een in juli 1941 in Bombay gemaakte foto van een groep uit Zweden afkomstige Engelandvaarders. Als enige reageerde de nu overleden B. Ubbink, die een paar mensen op de foto herkende.

Maar van de details en organisatie van deze wereldomvattende Engelandvaarders-routes zijn in onze archieven géén gegevens te vinden.

Uw redacteur werd deze weken opgebeld door een zekere heer Brongers, historicus en medewerker van het Algemeen Rijksarchief te Den Haag. Hij was bezig aan een boek over de kustvaart in 1940-1945 en was daarbij gestoten op een EV-route vanuit Zweden via de Sovjet Unie naar India. In Bombay gingen van boord van het SS Blommersdijk in juli 1941 o.a. de nu nog in leven zijnde Engelandvaarders Morien, Borgerhoff Mulder, van der Meulen, Klapwijk; op 8 augustus vertrok uit Bombay het S.S. Alpaca met aan boord o.a. de Groot. Verder komen in verband met deze route ook nog de namen voor van Snijders en Bonda. Bovengenoemde namen, alsmede die van een aantal andere Engelandvaarders van deze route en die nu zijn overleden, zijn bij aankomst in Engeland geregistreerd.

Uw redacteur, tevens amateur-archivaris van ons Genootschap zou graag eens wat méér horen over deze en andere routes die vanuit Zweden, door de Sovjet Unie leidden naar het Midden- en Verre Oosten.

Zijn er onder de lezers van de *Schakel* nog Engelandvaarders die hun herinneringen op papier hebben gezet of dat alsnog zouden willen doen? Wat ons vooral interesseert is of dit soort wereldreizen van te voren vanuit Zweden werd georganiseerd of dat men individueel dan wel in groepsverband zonder hulp van ons Gezantschap in Stockholm op reis ging.

Tot nu toe hebben we over dit onderwerp niets kunnen vinden. De door ons gevraagde informatie zou kunnen bijdragen aan de legpuzzel die "Geschiedschrijving van de Engelandvaarders" genoemd zou kunnen worden.

Wanneer er lezers van de *Schakel* zijn die dagboeken hebben bijgehouden of herinneringen hebben opgeschreven, en de originelen liever zelf bewaren, dan gaarne toezending van fotokopieën. De daarvoor te maken kosten zullen wij desgewenst vergoeden. Toezending aan uw redacteur: Fred M. Beukers, Vredeshofweg 56, NL 3062 ES Rotterdam.

FMB

Hierbij het verhaal van Jans belevenissen, zoals ik die destijds voor mijn boek: "Zij sprongen bij maanlicht" heb opgetekend.

Tobias Biallostowski werd in de nacht van 31 maart en 1 april 1944 gedropt in Nederland, met zijn W/T-operator Jan Steman (mission "Bezique"). Dit was bij het plaatsje Etten.

Jan Steman was ook een Engelandvaarder, die in het begin van 1942 Engeland bereikt had via België, Frankrijk en Spanje. Hij had daar ongeveer een jaar over gedaan. Hij werd in 1943 direct opgeleid tot W/T-operator, maar om onverklaarbare reden niet uitgezonden naar bezet gebied. Hij moest zelfs zo lang wachten dat hij zijn morsekennis dreigde te verliezen en daarom een herhalingscursus aanvroeg. Na de oprichting van het BBO was ook hij een van de eerste agenten die aangenomen werd.

Beiden maakten een geslaagde landing en de onderlinge afstand tussen organiseren en W/T-operator was vrij gering. Tijdens het neerkomen namen ze een vijandelijke nachtjager waar, die over de afwerpplaats heenvloog. De meegenomen postduif bleek in een goede conditie en werd bij daglicht losgelaten. Na onderzoek van het terrein werden de parachutes in een greppel begraven. Een bergplaats voor de radioset was moeilijker te vinden. Ten slotte viel de keus op een stuk ruwe grond, 30 meter van de haag en 10 meter van een karrespoor. De camouflage was goed. Na de berging begaven zij zich gewapend naar hun safe-house. Zij liepen omstreeks 04.00 uur richting Etten om na enige tijd 2 km van het landingsveld het aanbreken van de dag af te wachten. Steman was zo vermoeid, dat hij tot het licht werd sliep. Om 06.45 uur werd de postduif losgelaten. Begeleid door het geluid van aanslaande honden, gealarmeerd door hun aanwezigheid, bereikten ze om 08.00 uur Etten, waarna zij de bus naar Breda namen. Daar was juist een luchtalarm aan de gang, maar na enig oponthoud bereikten de agenten om 14.30 uur Santpoort.

Op 2 april werd contact gelegd met wachtmeester De Vries en Bangma, die Tobias op de hoogte brachten van de toestanden in Nederland gedurende zijn afwezigheid.

De 4de april kwam Tobias in contact met de redacteur van Je Maintiendrai, en kreeg die de opdracht zich alleen maar bezig te houden met het onderling contact tussen de ondergrondse pers en de agent. De volgende dag bracht een ontmoeting tussen de hoofdredacteur Cor van Paaschen – die hij de schuilnaam Pieter Dekker gaf – en Mr. Holla, die zeer nauwe banden had met LO en OD.

Op 6 april gaf Tobias aan Dekker de opdracht om het transport van de ver-

borgen W/T-set te organiseren, waarna Tobias en Dekker de dag daarop per fiets naar het afwerpterrein gingen. In de omgeving waren er juist boeren bezig met het poten van aardappelen. Dekker wilde echter diezelfde avond nog de set bergen. Daarom probeerden zij bij een pastoor in Klein-Zundert onderdak te krijgen, maar die was te bang.

Na het invallen van de duisternis begaven ze zich naar de plek waar de W/T-set verborgen was, met het idee hem na opgraving elders onder te brengen en dan de volgende dag naar Breda te transporteren. Tot hun stomme verbazing was de set niet meer aanwezig en vonden ze alleen de overblijfselen van de verpakking. Om middernacht werden de pogingen om het apparaat te vinden voorlopig opgegeven en begaven Tobias en Dekker zich naar een boerderij in de buurt waar zij de nacht in een hooischelf doorbrachten. In de vroege ochtend probeerden zij bij een boerderij een spade te lenen voor het graven naar het verdwenen toestel. Dit werd hun op twee boerderijen geweigerd, maar bij de derde hadden zij succes. Zij vonden toen meer delen van de verpakking, waaronder een splinternieuwe jute zak waarin de kristallen gezeten hadden. Volgens Tobias moest een particulier de W/T-set hebben meegenomen, omdat de Gestapo de stukken verpakking nooit zou begraven, maar meenemen.

Op 8 april bracht Tobias Jan Steman en Dekker met elkaar in contact en werd de nacht benut om het meegebrachte materiaal uit te pakken. Steman was zeer terneergeslagen over het verlies van zijn zender.

Biallostowski, die zonder zendverbinding met Engeland machteloos was, nam het besluit om direct naar Engeland terug te keren. Jan Steman zou achterblijven om, zodra er een nieuwe W/T-set was gedropt geheel voor Pieter Dekker te gaan werken.

Na Eindhoven bezocht te hebben reisde Biallostowski door per fiets naar Reusel, om daar zijn contact voor zijn vertrek op te zoeken. Op 19 april begon hij aan de terugtocht.

De 8ste juli kwam Tobias in Gibraltar aan en drie uur na zijn aankomst vertrok hij per vliegtuig naar Engeland.

Van Paaschen kreeg zijn aanstelling als BBO-contactagent. Jan Steman werd toegevoegd aan Van Paaschen en verrichtte zijn werk als W/T operator met een geleende zender.

Dr. E. van Doorn, een medewerker zorgde ervoor dat deze zender naar verschillende plaatsen in Nederland vervoerd werd, zodat de uitzendingen veilig konden plaatsvinden. Steman kon pas half augustus over zijn eigen materiaal beschikken, dat was meegekomen met broer en zuster Hamilton, die de 9e augustus gedropt waren.

Na landelijk op diverse zendadressen gewerkt te hebben brak de spoorwegstaking uit, wat de verbindingen met Den Haag erg moeilijk maakte. Steman ging daarom permanent in Den Haag werken, maar wel op verschillende adressen, omdat de peilingen van de Duitsers erg intensief waren. Jos Gemmeke voorzag de opgejaagde operator meermalen van goede zendadressen, maar toen hij op zijn laatste verblijfplaats in de Zoutmanstraat door de Duitsers werd gelokaliseerd, volgde vertrek naar Zoetermeer. Daar woonde hij bij de familie Van Driel en verzorgde zijn uitzendingen vanuit de toren der Gereformeerde kerk. De ontvangen en te verzenden berichten voor Van Paaschen werden door een koerierster gebracht. Op 15 februari 1945 had een der zoons van de familie Van Driel een overval gepleegd, waarbij hij herkend was, met als gevolg dat de landwacht een inval deed in het huis waar Steman, gewapend met een pistool aanwezig was. Verzet bleek onmogelijk door de grote overmacht en na zijn arrestatie brachten ze hem naar het hoofdbureau van politie in Rotterdam, waar hij van een SD'er vernam, dat verhoor niet nodig was, omdat hij toch bij de eerstvolgende represaille zou worden doodgeschoten.

Tijdens zijn gevangenschap merkte hij dat er verscheidene mensen uit de cellen werden weggevoerd en na informatie vernam hij van een bewaker, dat dit in verband stond met een aanslag op Rauter. Intussen werd er door bemiddeling van een politieagent een briefje in zijn cel gesmokkeld. Jan Steman: 'Er stond in dat briefje dat ik mij geen zorgen moest maken en dat alles in orde zou komen. Op 14 april ging mijn celdeur open en stond er een SD-officier, die zei dat ik vrij was, maar nog even mee moest gaan naar het hoofdkwartier. Daar begroette men mij hartelijk en stelden de aanwezige SD'ers zich aan mij voor. Er zat al die tijd een vent naar mij te kijken, die met een hoofdbeweging de anderen beduidde, weg te gaan. Hij heette Hinkfusz. Na een tijdje over koetjes en kalfjes gepraat te hebben, vroeg hij me plotseling of ik een zekere Haakman kende. Ik antwoordde dat ik die naam wel eens gehoord had, maar niet wist in welk verband.'

Hinkfusz belde iemand op, begon te lachen en zei: 'Sehr gut', en zei daarop tegen Steman, dat hij hoopte prettig met hem te kunnen samenwerken. De SD'er bracht Steman met een auto naar het huis van de bewuste 'Haakman' die in Sassenheim woonde, na eerst Van Paaschen te hebben opgehaald.

Wat waren de achtergronden van Stemans vrijlating?

Door de arrestatie van een illegale werker kwam Van Paaschen omstreeks juli 1944 in contact met R. Zwolsman, die met het bewerken van Haakman, een berucht Wehrmacht-inkoper, gedaan kreeg dat verschillende mensen werden

vrijgelaten. Als tegenprestatie vroeg Zwolsman aan Van Paaschen of Haakman na de bevrijding een speciale bescherming kon krijgen. Uit diverse gesprekken tussen Van Paaschen, Zwolsman en Haakman bleek, dat de laatste zeer goed bevriend was met Schreieder, Knoop, Leemhuis, Viëtor, Poos en Slagter (allen zeer beruchte figuren, die een spoor van bloed door de Nederlandse illegaliteit hebben getrokken). Aan het slot van de besprekingen stelde Van Paaschen voor dat Haakman alle informatie die belangrijk was voor de geallieerden aan hem zou doorgeven en zijn invloed zou blijven gebruiken voor het vrijmaken van politieke gevangenen. Als tegenprestatie zou Van Paaschen dan proberen (onder voorbehoud) Haakman na de bevrijding zoveel mogelijk te helpen. Zwolsman moest het contact met Haakman onderhouden omdat het niet op de weg van Van Paaschen lag dit zelf te doen. In de loop van de winter tot aan de bevrijding heeft Zwolsman voortdurend met Haakman gewerkt, waardoor behalve BBO-agent Steman, enkele ten dode opgeschreven illegalen, vrijkwamen.

Pas na de oorlog heeft Steman vernomen hoe het een en ander zich heeft toegedragen.

Onmiddellijk na ontvangst van het bericht dat Steman in Zoetermeer door de landwacht was gearresteerd, togen Van Paaschen en Zwolsman naar Haakman. Deze begon met te zeggen, dat op wapenbezit de doodstraf stond en dat hij derhalve voor Steman niets kon doen. Hierop werd Haakman weer eens herinnerd aan zijn belofte gedaan tijdens de besprekingen in september. Als hij enige aanspraak wilde maken op hulp van de groep-Van Paaschen na de bevrijding, moest hij nu alles in het werk stellen voor een spoedige invrijheidstelling van Steman. Haakman vond na enig nadenken een oplossing. Hij was enige tijd bevriend met de SD-man Hinkfusz, die in zekere mate een tegenspeler van de beruchte Frank en Munt was. Frank en Munt hadden als taak het verzet zoveel mogelijk op te rollen, maar Hinkfusz trachtte bepaalde facetten van het verzet te infiltreren, om deze aan zijn taak ondergeschikt te maken. Haakman kon nu Hinkfusz' medewerking voor de bevrijding van Steman inroepen, onder het voorwendsel dat Steman een 'V'-man van hem was, die zich bij het verzet had ingedrongen om een lijn naar het Zuiden te vinden. Hij was hiertoe naar Zoetermeer gegaan en had, om zijn rol zo goed mogelijk te spelen, een pistool van een illegaal werker in ontvangst genomen. Door de arrestatie was het gehele plan in duigen gevallen, zeer tot schade van Hinkfusz werk. De opzet van Haakman slaagde volledig. Hinkfusz begaf zich naar Rotterdam en wist gedaan te krijgen dat Steman voor de kogel werd behoed en half april de gevangenis kon verlaten.

Bij aankomst in de woning van Haakman werden ze vriendelijk ontvangen, waarna Haakman vroeg wanneer Steman weer zou beginnen met zijn W/T-werk. Daarbij vroeg hij om in het allereerste telegram naar Londen te vermelden, dat Steman met zijn hulp uit de gevangenis was ontslagen.

Het BBO vertrouwde de plotselinge vrijlating van Steman niet en adviseerde, omdat zij bang waren dat de SD hem zou schaduwen, een nieuwe operator te gebruiken. Van Paaschen kon hen ervan overtuigen dat de volledige security bleef gehandhaafd, waarop Steman weer begon aan zijn onderbroken opdracht. Gedurende Stemans gevangenschap heeft de operator van Biallosterski, Paul Peters, voor organisator Van Paaschen het zendverkeer gedaan.

Steman vertrok naar Nieuwkoop en heeft daar tot aan de bevrijding kunnen werken met een nieuw zendschema dat door "Sphinx", Jos Gemmeke uit Engeland was meegebracht.

Eddy de Roever

VANUIT VERRE LANDEN

De ruimte in de **Schakel** staat ons niet toe om alle brieven die wij uit verre landen ontvangen integraal te reproduceren, maar soms zijn er van die brieven passages die wij graag aan de openbaarheid prijsgeven, zoals uit de brief van 1) Engelandvaarder **Hans Snelleman uit East Ivanhoe, Victoria, Australië** en van 2) Engelandvaarder **Cato Ringel-Parfumeur uit New York, U.S.A.**

1) *In de april uitgave van de Schakel wordt ook het overlijden vermeld van mijn reisgenoot Paul Kuiper van Amstelveen. Wij verlieten Holland op 12 mei 1943 en reisden op eigen houtje naar Spanje. Wij hadden de gebruikelijke avonturen daar. Eén ervaring was wel bijzonder en daarom wil ik dat graag even vermelden. Op 12 mei reisden wij met de trein via Breda. Bij het laatste station gingen wij de bossen in om de grens over te steken. Wij hadden het ongeluk om tegen een gewapende grenswacht-patrouille aan te lopen. Wij werden opgebracht naar een kasteeltje en aan de Duitsers overhandigd. De sergeant majoor was wat*

ouder en nogal gemoedelijk. Op weg naar de strafcellen onder het kasteel zei hij plotsklaps: "Da ist der weg nach Antwerp, gehen sie schnell aber sagen sie niemals dasz ich sie freigelassen habe".

Enfin u weet het wel. Van toenaf liep alles gesmeerd!

Paul Kuiper en ik kwamen in 1944 in Nederlands Nieuw Guinea aan, als deel van de NICA en namen deel aan de pacificatie van dat mooie land.

Tenslotte nog een woord over de Hollandse deelname aan de herdenkingsplechtigheden in Melbourne.

25 April was ANZAC-day, de 80ste verjaardag van de aanval op Gallipoli in 1915. Er was een groot defilé van oudstrijders en het was fantastisch hier een groep van een Nederlandse eenheid, B-25 Mitchell Bombers, te zien en ook een representatieve KNIL groep van oudstrijders. Er was ook een mooi koor waarin het Hollands St. Gregorius koor een prominente rol speelde.

En op 4 mei, is de grote Nederlandse herdenking, eerst bij de "Shrine of Remembrance", daarna in St. Paul's Anglican Cathedral en tenslotte een gezellig samenzijn in de Town Hall van Melbourne. De Engelandvaarders zullen daar zeker goed vertegenwoordigd zijn.

Hans Snelleman

2) *In het laatste nummer van de Schakel (januari 1995) las ik op pagina 13 commentaar op een artikel in de oktober 1994 editie; hierbij behoorde een foto, waarop een aantal Nederlanders, die volgens het artikel ondergebracht waren in **Caldas de Malavella, Spanje**.*

Ikzelf was enige tijd in résidence forcée in Caldas gedurende januari 1943, direct na mijn bevrijding (door het Nederlandse Consulaat in Barcelona) uit de vrouwegevangenis in Gerona.

Toentertijd waren alleen vrouwen in Caldas ondergebracht; wij moesten ons iedere dag melden bij de politie terwijl wij wachtten op bericht om naar Madrid te worden gestuurd. Onder deze in Caldas ondergebrachte vrouwen en meisjes bevonden zich ex-gevangenen van verschillende nationaliteiten. Voorzover mij bekend is, waren er geen mannen; deze werden direct uit de diverse gevangnissen naar Miranda de Ebro overgebracht, waarna zij later door hun respectievelijke consulaten of vertegenwoordigers naar Madrid werden gestuurd. Mijn man, Dolf Ringel, was één van hen.

Ik zou graag iets willen vernemen, indien dit u bekend is, of misschien na mijn vertrek uit Caldas in januari 1943 mannen daarheen werden gestuurd. Destijds

ontmoette ik in Caldas o.a. een Hollandse journaliste, Mej. Mendels, die de Parijse correspondent van de HAAGSE POST was. Ik herinner mij, hoe overgelukkig zij was toen zij in het bezit kwam van een potlood en weer in staat was aantekeningen te maken.

Indien het U mogelijk is, zou ik het zeer op prijs stellen, als U bovenstaande opmerkingen in een van de komende Schakels zou kunnen opnemen. Wellicht reageert er iemand op mijn vraag, of en – zo ja – wanneer mannen in Caldas ondergebracht waren.

Cato Ringel-Parfumeur

Van Engelandvaarder **Karel Michielsen uit Aldgate (SA) Australië** ontvingen wij een bijdrage voor de **Schakel**, waarin hij er op wijst dat bij de plechtigheden op 4 en 5 mei j.l. de Indische Nederlanders, die tijdens de oorlog in het Verre Oosten voor Koningin en Vaderland zijn omgekomen, zo weinig prominent werden herdacht. Michielsen vindt dat daaraan veel meer aandacht had moeten worden besteed, óók in de **Schakel**.

Op 4 en 5 mei werden **alle** slachtoffers van WO II herdacht. Om in ons lijfblad afzonderlijke groepen slachtoffers speciale aandacht te geven, zoals degenen die in de Holocaust ten onder gingen of zij die in de slag in de Javazee een zeemansgraf vonden, zou in het kader van de doelgroep van ons blad te ver voeren. Er zijn in Nederland nog andere tijdschriften die andere doelgroepen bereiken en waarin zonder enige twijfel de andere doelgroepen, zoals ook de Indische Nederlanders, aan de orde zijn gesteld. Daarenboven zijn er jaarlijks aparte plechtige herdenkingen voor hen bij de zeer indrukwekkende monumenten in Den Haag en Roermond.

Wij waarderen het dat Michielsen zich de moeite heeft getroost om ons op een en ander attent te maken.

FMB

Naar aanleiding van de foto en het commentaar hierop in het aprilnummer van de Schakel graag het volgende:

We worden ouder! Dit is vooral ook goed te merken, wanneer je met leeftijdgenoten op de tennisbaan staat. Het is opvallend hoe vaak er naar de stand wordt gevraagd, wie er weer aan de beurt is om te serveren en dan wil ik het niet eens hebben over de discussies of een bal wel dan niet in of uit moet worden gezien.

Het behoeft derhalve geen bevreemding, indien er verschil van mening bestaat over de uitleg van een foto, die zo'n slordige 50 jaar geleden in Madrid werd gemaakt. De vraag van de redactie in het aprilnummer is, wie van de lezers de volledige lijst van de hier bedoelde "flitsploeg" zou kunnen produceren. Welnu, ik doe mijn best hoewel ook mijn geheugen niet meer is wat het is geweest. Maar eerst even dit.

De "flitsploeg" bestond niet uit 33 maar uit 31 man. Op de foto zijn 13 personen en met een kleine rectificatie van hetgeen de heer Houben heeft aangegeeft, zijn het:

Staande van l. naar r.:

Houben I

Mol

Piet Droog

Eddy Le Grand

Jan Fehmers (niet Fohmen)

Theo van Besouw

Rosen Jacobson.

Zittend/liggend van l. naar r.

Leo Gimbrère

Veugelers

Besançon

Buunk

Houben II

Zoals gezegd bestond de totale ploeg uit 31 Engelandvaarders in spé, die begin september 1943 clandestien uit Madrid naar Portugal vertrok, in Badajos op de grens van Spanje en Portugal werd gegrepen en ingerekend in het gevang aldaar. Na ± 3 weken werd de club geboeid en wel per trein teruggezonden naar Madrid en in de gevangenis "Porlier" opgeborgen.

Eind oktober werd een deel van de ploeg naar het kamp Miranda de Ebro overgebracht; de overigen bleven in Porlier achter, werden begin december '43 bevrijd en konden kort daarna legaal afreizen naar Lissabon (Praya das Masses).

De Miranda-groep werd eerst op 31 december 1943 door de heer Davids uit het kamp aldaar opgehaald en naar Madrid teruggebracht. Diezelfde avond was er in Hotel Mora (?) een oudejaarsviering die op een kostelijke manier was georganiseerd door de daar vertoevende Engelandvaarders.

Na afloop van de oudejaarsviering werden de die dag in vrijheid gestelde makers verzameld om op de foto te gaan, vandaar de vrolijkheid!

Apart van de flitsers op de foto bestond de ploeg nog uit:

De cadetten K.M.A. Ben Ruessink, Dick Deibel, Wiselius, Dick Swart, voorts Leyenhorst-Ter Apel (schuilnaam), Wells (schuilnaam), Ad van Rijsewijk, Harrie Wille, Frans van Renswouw, Sanders, Gijs Hooyer en van Dam.

Goed opgeteld kom ik aan 25 personen en mis ik er derhalve nog 6. Graag laat ik het aan mijn collegae "flitsers" over om deze flitspuzzel verder in elkaar te zetten.

Vught 1 mei 1995

Theo van Besouw

EN ANDERMAAL ... "DE FLITSPLOEG"

Van Engelandvaarder Van Voorst tot Voorst ontvingen wij de gebundelde "flitsen" vervaardigd tijdens de zeereis naar Canada. Wij maakten daarvan een fotokopie voor ons archief. Bijgevoegd was een groepsfoto gemaakt in Stratford – Ontario, alsmede een blad met handtekeningen van de meeste Engelandvaarders die op deze krantefoto voorkomen. Alle "Flitsers" zouden op deze foto staan.

Op de volgende pagina's reproduceren wij deze belangrijke bijdrage aan ons archief, met grote dank aan Van Voorst tot Voorst.

P.S. Wegens ruimtegebrek kan deze foto in dit nummer niet worden opgenomen. Wij zullen dat in oktober doen.

Vanaf deze plaats wil ik graag alle Schakel-lezers en -lezeressen heel hartelijk bedanken voor hun spontane reacties op mijn oproep in het januari nummer, betreffende 't kamp "Cossonay". Er zijn heel wat brieven en telefoontjes met interessante gegevens en foto's binnengekomen, ook van over de grens.

Kopieën van een en ander zijn intussen verstuurd naar de heer E.J. Burnier, destijds kapitein in 't Zwitserse leger, die een boek wil schrijven.

Voor de goede orde moet ik u wel zeggen, dat 't niet mijn bedoeling was of is om zelf een onderzoek naar kamp Cossonay in te stellen.

Eind mei heb ik alle betreffende mensen beantwoord en het opgestuurde materiaal teruggezonden.

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groeten,

F. Krouwel

BOEKBESPREKING

RICHARD BARMÉ

Het korte leven van een scholier, Engelandvaarder, geheimagent en represaille slachtoffer.

In het boek van Eddy de Roever "Zij sprongen bij Maanlicht" is één hoofdstuk opgenomen over een aantal in Nederland gedropte agenten van het Bureau Bijzonder Opdrachten. Een dezer hoofdstukken is gewijd aan deze Engelandvaarder die, zoals u in de vorige Schakel heeft kunnen lezen, de bevrijding niet heeft mogen meemaken.

Wat bracht de Roever ertoe zijn vijfde "oorlogsboek"* te wijden aan Richard Barmé? "Ik was geïntrigeerd door deze jongen" zegt Eddy in het woord vooraf. Een zeventienjarige zoon van gegoede ouders, met een comfortabel leven, middenin zijn middelbare schoolopleiding, die, tegen de ernstige bezwaren van vooral zijn vader in, doordrukt dat hij naar Engeland moet, en dat ook volbrengt. En die dan, zonder enige aarzeling, kiest voor de meest riskante bijdrage die een half-joodse jongen toen kon uitzoeken. Zijn buitengewoon ontwikkeld zelfvertrouwen en zijn even buitengewone lef maakten er een succes van, maar droegen ook bij tot zijn uiteindelijke ondergang.

Dit, en nog veel meer schetst Eddy de Roever in 107 bladzijden tekst, twaalf bladzijden uitstekend gereproduceerde foto's en een epiloog. Op zijn langzamerhand kenmerkende sobere wijze omschrijft hij de details van de gebeurtenissen reeds omschreven in de Schakel van april '95. Ook kenmerkend is het grondige speurwerk van de auteur. De epiloog vermeldt meer dan 25 gesprekken met overlevende getuigen en bijna twee dozijn geraadpleegde archieven en andere bronnen. Voor de geschiedenis interessante details zijn fotokopieën van oorkonden bij verleende onderscheidingen (o.a. Bronzen Leeuw postuum), een dankbrief van de Britse Ambassadeur in Den Haag aan de ouders en één persoonlijk ondertekend "Wilhelmina". De jeugdjaren van Richard zijn opgetekend uit de mond van Richard's moeder.

Op de dag 50 jaar na de fusilering van haar zoon, op 8 maart jl., kreeg mevrouw Barmé het eerste exemplaar uitgereikt in de aula van het Baarns Lyceum, de alma mater van haar zoon. Bij de aanwezigen waren twee van Richards koeriersters en enige collega agenten die het wel overleefd hadden. Dat de tweede wereldoorlog bij de huidige generatie nog leeft, kwam treffend tot uiting in de aanwezigheid bij de uitreiking van een honderdtal lyceïsten die vrijwillig en in hun vrije tijd daar waren.

Het boek, uitgegeven bij Hollandia Baarn is in de boekhandel verkrijgbaar, f27,50.

Jan Buyser

* De andere drie: Sphinx, Operatie Pièrre Jacques, Londen roept Amsterdam.

ENGELS FEESTPROGRAMMA VERA LYNN KOMT

Donderdag 31 AUGUSTUS

Uitgenodigd zijn: Z.K.H. Prins Bernhard. Wij hopen dat hij dan voldoende hersteld zal zijn.
De Minister-President W.Kok
De Minister van V.W.S. Mevr.Dr.E.Borst-Eilers
De Engelse Ambassadeur

Toespraak o.a.: door de kleinzoon van Sir Winston Churchill, de man die door zijn vasthoudendheid in 1940-1941 de basis legde voor onze bevrijding.

Aanwezig: Dame Vera Lynn, het symbool van de overwinning: "we'll meet again", zal 's-morgens in ons midden zijn.

Optreden: van de Royal Air Force Band: "The Hussars"
Caroline Kaart, deels met "oorlogsrepertoire"
Schotse doedelzakspelers.

Inclusief: Koffie met gebak.
Apéritief
een royale Engelse Lunch
Een fraai herinnerings wandbord

VEEL INFORMATIESTANDS

AANVANG: 10.30 precies

FEESTTENT

AANMELDING: Zo spoedig mogelijk door overmaking van fl. 25,- op giro 5166870 of bank 914130307 t.n.v. "Comité Dag van het Verzet" Elburg. Toegangskaarten worden half augustus toegezonden.

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 13 op de adressenlijst van 1 februari 1992

Overleden:

E. van Dien - Hendrix	Haarlem
E.J.L.J.M. Feldhaus van Ham	Middelbeers
J. Heide	Ouderkerk a/d Amstel
G.J. Mol	Nijmegen
B.H. Noë	Brunssum
W. Ter Schiphorst	Amstelveen
J. Steman	Redhill (Surrey) UK

Toegetreden:

R.F.R. Beckman	Elzenoord 7	8172 AX Vaassen
----------------	-------------	-----------------

Verhuisd:

E.A. von Breunig	Benyam Nort 2, Planta 2 Apt 5B	E 29620 Torremolinos, Spanje
A.J. Buiskool	Sanatoriumlaan 24	3705 AP Zeist
W.H.M. Dalmeijer	Wim Harzinghof 3	3972 SW Driebergen- Rijsenburg
H. Gazan	Chemin Vignes 14C-305	CH 1027 Lonay, Zwitserland
Mevr. E. Hertzberger-Katz		CH 7513 Silvaplana, Zwitserland
I. Park	Manhuisstraat 26a	4301 BK Zierikzee

Wij ontvangen De Schakel **onbestelbaar retour** van:

J.J. van Eeghen "Le Petit Brône" F 1800 Joyeux, Frankrijk

Wie kan ons helpen aan zijn **juiste** adres?

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel. (070) 324 04 47